

31.5.2004

1917/4/02

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Juha Niemelä

SOTILASAVUSTUSHAKEMUKSEN KÄSITTELY

1

KANTELU

A arvosteli 11.8.2002 päivätyssä kirjeessään Kansaneläkelaitoksen Noormarkun toimiston ratkaisua ja menettelyä sotilasavustusasiassaan. A kertoi suorittavansa varusmiespalvelustaan ja hakeneensa Kansaneläkelaitokselta sotilasavustuksena opintolainan korkoavustusta.

Noormarkun toimisto hylkäsi kuitenkin hänen hakemuksensa 20.6.2002 antamallaan päätöksellä. Päätöksen perusteluissa toimisto totesi, että korkoavustusta ei voida maksaa, koska A:n opintolainan korot on lisätty lainapääomaan. Toimiston mukaan lainan korot pääomitetaan niinä lukukausina, joilta opiskelija on saanut opintotukea sekä välittömästi tällaista lukukautta seuraavana lukukautena.

A:n mukaan varusmiehet olisivat tulojensa vähäisyyden puolesta oikeutettuja korkoavustukseen, mutta Kansaneläkelaitoksen tulkinta koron pääomittamisesta estää niitä varusmiehiä, jotka tulevat opintojensa jälkeen suorittamaan varusmiespalvelustaan, saamasta opintolainansa korkoa Kansaneläkelaitoksen maksettavaksi. A ihmetteli säännöksen tarkoitusta ja arvosteli lisäksi Kansaneläkelaitosta asian niukasta tiedottamisesta.

- - -

3

RATKAISU

3.1

Koron pääomittaminen opintolainaan

Opintolainan koron pääomittamista koskevaa opintotukilain 34 §:ää muutettiin 1.1.2002 alkaen (laki opintotukilain muuttamisesta 21.12.2001/1427) siten, että opintolainan erääntynyt korko lisättiin lainapääomaan vielä opintotuen saamista koskevaa lukukautta välittömästi seuraavan lukukauden aikana. Muutosta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 166/2001 vp) todetaan, että muutoksella haluttiin helpottaa opiskelijan jälkeistä tilannetta, jolloin tulotaso ei ole aina vielä vakiintunut. Esityksen mukaan lainmuutoksella kehitettiin ja yksinkertaistettiin korkoavustusjärjestelmää tavalla, joka saattoi pienituloiset

opintolainansaajat keskenään samanarvoiseen asemaan ja antoi lainansaajille mahdollisuuden välttää siltä, että opintolaina päätyisi takaajan maksettavaksi tilapäisten tabudellisten vaikeuksien vuoksi.

Lainmuutos merkitsi muutosta niiden opintolainaa saaneiden asevelvollisten asemaan, jotka aloittavat asevelvollisuutensa välittömästi opintojen päättymisen jälkeen. Sotilasavustuslain 10 a §:n mukaan asevelvolliselle voidaan nimittäin maksaa sotilasavustuksena opintolainojen korot, jotka erääntyvät maksettaviksi palvelusaikana tai sellaisen kalenterikuukauden aikana, jolloin palvelus päättyy, edellyttäen, että korkoja ei lisätä lainapääomaan opintotukilain 34 §:n nojalla.

Edellä mainittujen säännösten mukaan A:n kesäkuussa 2002 erääntyneet opintolainan korot on siis nähdekseni tullut lisätä hänen lainapääomaansa. Tämä on puolestaan aiheuttanut sen, ettei A:lla ole ollut oikeutta saada näitä korkoja maksetuksi sotilasavustuksena.

Käsitykseni mukaan Kansaneläkelaitoksen Noormarkun toimisto onkin menetellyt lainmukaisesti pääomittaessaan A:n kesäkuussa 2002 erääntyneen koron hänen lainapääomaansa ja hylätessään hänen sotilasavustushakemuksensa. Totean lisäksi, että A:n joulukuussa 2002 erääntyneet opintolainan korot Kansaneläkelaitos on ilmoituksensa mukaan voinut korvata hänelle sotilasavustuksena sen jälkeen, kun hänelle 31.5.2002 saakka myönnetty opintolainan valtiontakaus on poistettu kevätlukukauden 2002 osalta.

Opintolainan korkojen pääomittamista koskevassa lainmuutoksessa on kyse lainsäädäntöasiasta, jonka valvonta ei kuulu oikeusasiamiehelle. Lainsäädäntövalta kuuluu Suomen perustuslain mukaan eduskunnalle eikä oikeusasiamies voi valvoa eduskunnan toimintaa eikä vaikuttaa muutenkaan poliittiseen päätöksentekoon.

Oikeusasiamies voi kiinnittää valtioneuvoston huomiota säännöksissä tai määräyksissä havaitsemiinsa puutteisiin ja tehdä esityksiä niiden poistamiseksi. Hallituksen esityksessä on kerrottu opintolainan pääomittamista koskevan muutoksen tarkoituksesta ja todettu sen nimenomaan edistävän opiskelijoiden yhdenvertaisuutta. Edellä kerrotuissa opintotukilain ja sotilasavustuslain säännöksissä tai niiden tulkinnassa ei käsitykseni mukaan olekaan sellaisia puutteita, jotka antaisivat minulle aihetta toimenpiteisiin.

3.2

Opintotukilain muutoksesta tiedottaminen

Kansaneläkelaitoksen eläke- ja toimeentuloturvaosaston mukaan Kansaneläkelaitos lähetti edellä kerrotuista lainmuutoksista 2.5.2002 tiedotteen tiedotusvälineille. Lisäksi kaikille, joilla oli valtion takaamaa opintolainaa, lähetettiin toukokuussa 2002 henkilökohtainen tiedote opintolainaan liittyvistä muutoksista, myös opintolainan korkojen lisäämisestä lainapääomaan vielä opintotuen maksamisen päättymistä seuraavan lukukauden aikana.

Kansaneläkelaitoksen mukaan tiedotetta ei voitu kohdentaa esimerkiksi varusmiespalveluksessa oleville, koska heistä ei olisi ollut käytettävissä kattavaa tietoa. Kansaneläkelaitos korostaa myös, ettei sotilasavustuslain 10 a §:n sisältö muuttunut lakimuutosten yhteydessä: korkomenoja ei ole aiemminkaan korvattu sotilasavustuksena, jos ne on lisätty lainapääomaan.

Saamani selvityksen perusteella ei ole ilmennyt aihetta epäillä Kansaneläkelaitoksen laiminlyöneen velvollisuuksiaan opintotukilain puheena olevien muutosten tiedottamisessa.

3.3

Sotilasavustushakemuksen ratkaiseminen

A haki siis 8.6.2002 allekirjoittamallaan hakemuksella opintolainansa korkojen korvaamista sotilasavustuslain 10 a §:n mukaisena sotilasavustuksena.

Kansaneläkelaitoksen Noormarkun toimisto käsitteli kuitenkin hänen hakemuksensa opintotukilain mukaisena korvaavustuksena ja hylkäsi hakemuksen viitaten opintotukilain säännöksiin (16, 16 a ja 34 §:t).

Porin vakuutuspiirin antamassa selvityksessä myönnetään, että Noormarkun toimiston johtaja B on virheellisesti käsitellyt A:n hakemuksen opintotukilain mukaisena korvaavustusasiana. Eläke- ja toimeentuloturvaosaston kehotuksesta toimisto käsitteli asian uudelleen ja tällä kertaa sotilasavustuslain mukaisena asiana. Toimisto hylkäsi A:n hakemuksen 4.2.2003 antamallaan päätöksellä.

Nähdäkseni on selvää, että perustuslain 21 §:n 1 momentin mukainen asian asianmukainen käsittely edellyttää, että viranomainen käsittelee sille jätettyä hakemusta ja myös ratkaisee hakemuksen oikean lainsäädännön perusteella.

A haki sotilasavustuslain mukaista avustusta ja sellaisena hakemusta olisi tullut käsitellä heti alun alkaen. Hakemuksen käsittelystä on allekirjoittamansa selvityksen mukaan ollut vastuussa toimiston johtaja B, joka menettelikin käsitykseni mukaan virheellisesti käsitellessään A:n hakemusta opintotukilain mukaisena asiana. Virheellinen lainvalinta johti siihen, että toimisto ohjasi A:ta hakemaan asiassaan muutosta opintotuen muutoksenhakulautakunnalta. Sotilasavustusasioissa muutoksenhakuviranomaisena toimii kuitenkin sosiaalivakuutuslautakunta.

Toimisto on nyttemmin antanut A:lle uuden päätöksen, joten siltä osin asia on korjautunut. A ei hakenut muutosta kumpaankaan saamistaan päätöksistä eikä johtaja B:n virheellinen menettely ole nähdäkseni aiheuttanut A:lle myöskään oikeudenmenetyksiä.

4

TOIMENPITEET

Saatan jaksossa 3.3. esittämäni käsitykset Kansaneläkelaitoksen Noormarkun toimiston johtajan B:n tietoon ja kiinnitän vastaisen varalle hänen huomiotaan oikean lainsäädännön soveltamiseen. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle ja Kansaneläkelaitokselle jäljennöksen päätöksestäni.

Kantelukirjeen liite palautetaan A:lle.